

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Vår ref.: 15/01287-2

Deres ref.:

Dato: 29.10.2015

Hørings svar - revisjon av forskningsetikkloven

Vi viser til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet av 9. juli 2015 og høringsnotat av 7. juli. Vi har i det følgende først og fremst bemerkninger til den foreslåtte reguleringen av forskningsetikkutvalg ved den enkelte forskningsinstitusjon

Forskningsinstitusjoners ansvar

I forslaget § 3 andre ledd reguleres forskningsinstitusjoners ansvar. Høgskolen setter pris på at lovforslaget tydeliggjør forskere og ikke minst forskningsinstitusjoners forskningsetiske ansvar. Vi ønsker imidlertid en klargjøring av hva som menes med begrepet «forskning sinstitusjon». Det framgår av høringsnotatet på side 34 at begrepet skal avgrenses «til offentlige institusjoner som har forskning som et av sine hovedformål, og til private institusjoner som har forskning som hovedformål (forskning sinstitutt mv).» Diakonhjemmet Høgskole vil falle inn under begrepet forskning sinstitusjon fordi det er en privat institusjon som har forskning som et av sine hovedformål på samme måte som offentlige høgskoler. Det bør derfor framgå at begrepet forskning sinstitusjon i loven favner offentlige og private institusjoner som har forskning som et av sine hovedformål, ikke bare private institusjoner som har forskning som sitt hovedformål. Avgrensningen bør tas inn i lovteksten, for eksempel ved at det gis en definisjon av begrepet forskning sinstitusjon. Det er uheldig hvis en virksomhet må inn i forarbeidene for å vurdere hvorvidt den har plikter eller ikke etter § 3 andre ledd.

Forskningsutvalg ved en forskning sinstitusjon

Forslaget til § 6 bør etter vår oppfatning deles slik at det gis en bestemmelse om forskning sinstitusjonenes utvalg i forskning setiske saker og en egen bestemmelse om Nasjonalt granskningsutvalg. I det følgende ser vi på bestemmelsene i forslaget § 6 første og tredje ledd i lys av den foreslåtte reguleringen av de lokale forskning setikkutvalgene.

Vi støtter forslaget til § 6 første ledd om plikt til å opprette faglige uavhengige utvalg i forskning setiske saker ved forskning sinstitusjoner. Det framgår av høringsutkastet på side 42 at forskning sinstitusjoner kan gå sammen om å opprette slike utvalg. Dette kan med fordel tas inn i lovteksten. Vi støtter også forslaget når det gjelder hvilken faglig kompetanse som må være i utvalget samt at utvalget må ha ekstern representasjon. Det er ikke sagt noe om størrelsen på slike utvalg i forslag til lovtekst, og spørsmålet er etter det vi kan se heller ikke omtalt i høringsutkastet. Vi antar at dette vil bli regulert i ny forskrift gitt med hjemmel i loven. (I någjeldende forskrift til forskning setikkloven gis det regler om størrelsen på de ulike utvalg og komiteer som er regulert av

forskningsetikkloven). Det bør gis regler som setter minstekrav til størrelsen av slike utvalg, og de bør vel ha et ulike antall medlemmer.

Formuleringene i § 6 første og tredje ledd om de faglige utvalgenes oppgaver og plikter bør samles, formuleres tydeligere og gjennomtenkes. Forslaget slik det er formulert sammenholdt med uttalelser i høringsutkastet skaper uklarhet om slike utvalgs oppgaver. Slik vi leser forslaget til § 6 tredje ledd første setning skal slikt utvalg ha som oppgave å gi uttalelser i saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. I høringsutkastet på side 42 sies det imidlertid at det forskningsetiske utvalget skal behandle de sakene institusjonen finner nødvendig. Det sies samtidig at utvalget bør brukes til å behandle de mer alvorlige sakene. Er det ikke slik at disse utvalgene skal behandle saker som gjelder alvorlige brudd på forskningsetiske regler, men at det vil være opp til institusjonen å bestemme om også andre oppgaver skal legges til utvalget. Dette bør fremgå klart og tydelig av lovteksten.

Det vil også, slik bestemmelsen i § 6 første ledd sammenholdt med § 3 andre ledd d) er formulert, være opp til forskningsinstitusjonene selv å bestemme når slike utvalg skal avgi uttalelse. Betyr dette at slike utvalg ikke skal kunne ta opp saker av eget tiltak og at heller ikke andre enn forskningsinstitusjonen selv kan be utvalget å se på en sak. Det kan jo oppstå situasjoner der det forskningsetiske problemet nettopp består i forhold knyttet til institusjonen selv.

Forslaget til tredje ledd i § 6 skal regulere kravet til innholdet i uttalelser utvalg etter første og andre ledd avgir. Samtidig pålegger bestemmelsen utvalgene en plikt til å ta stilling til en rekke spørsmål, for eksempel en plikt til å ta stilling om det er handlet med forsett eller grov uaktsomhet, og plikt til å ta stilling til om det vitenskapelige arbeidet bør korrigeres eller trekkes tilbake. Bestemmelsen er således ikke bare en bestemmelse om innholdet i en slik uttalelse slik blant annet overskriften til omtalen av bestemmelsen (høringsutkastet s. 47) synes å indikere. Dette bør det ryddes opp i. Det er etter vår oppfatning svært uheldig dersom forskningsetiske utvalg ved den enkelte institusjon skal ha plikt til å ta stilling til alle spørsmålene som angis i tredje ledd, det gjelder særlig hvorvidt brudd på forskningsetiske normer har skjedd med forsett eller er grovt uaktsomme. Hvor vanskelige slike vurderinger kan være illustreres av en sak fra Handelshøyskolen BI behandlet av granskningsutvalget, se omtalen i høringsnotatet på s. 38-39). Slik bestemmelsen i forslaget til § 6 tredje ledd er formulert vil det alltid måtte trekkes konklusjoner. Bestemmelsen bør endres slik at utvalgene eventuelt kan vurdere om det er handlet med forsett eller grov uaktsomhet. I bestemmelsen bør det også skilles mellom hva utvalgene skal vurdere og krav til uttalelsens form (skriftlighetskravet).

Det er for øvrig vanskelig å forstå hvorfor definisjonen av vitenskapelig uredelighet er beholdt i forslaget til ny § 6 fjerde ledd all den tid begrepet ikke lenger benyttes i lovteksten forøvrig.

Nasjonalt granskningsutvalg

Det bør som omtalt foran gis en egen lovbestemmelse om Nasjonalt granskningsutvalg og det bør tydelig fremgå av lovbestemmelsen hva som skal være Nasjonalt granskningsutvalgs oppgaver. Slik forslaget til ny § 6 andre ledd er en oppgave, veiledningsoppgaven angitt i andre ledd, mens plikten til å gi uttalelse i forskningsetiske spørsmål er nokså indirekte regulert i forslaget til tredje ledd. Nasjonalt utvalg for granskning av redelighet i forskning bør være klageinstans for de lokale forskningsetiske utvalgenes uttalelser, i hvert fall hvis et forskningsetisk utvalg kommer til at det foreligger vitenskapelig uredelighet. Oppgavefordelingen mellom det nasjonale granskningsutvalget og de lokale forskningsetiske utvalgene bør for øvrig framgå av loven.

Om plagiatbegrepet

Høringsnotatets drøfting av plagiatbegrepet i forskningsetikken er avklarende og opplysende (s. 57-58). Vi mener også at denne forståelsen av plagiat er mer ryddig og mer dekkende enn den man for eksempel finner i NESH sine retningslinjer, hvor selvplagiering og plagiering fra offentlige tekster ikke er inkludert.

Med vennlig hilsen

Ingunn Moser (sign.)
Rektor

Ingunn Moser
Førsteamanuensis/leder av forskningsetisk
utvalg